

อาคารประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร ชั้น ๓

จัดแสดงหุ่นจำลองเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ของชาติไทย ๑๔ เหตุการณ์ ดังนี้

เหตุการณ์ที่ ๑ วีรกรรมพ่อขุนรามคำแหงมหาราช

เมื่อ พ.ศ.๑๘๒๐ ขุนสามชนเจ้าเมืองฉอดได้ยกกองทัพมาตีเมืองตาก ซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านทางด้านตะวันตกของกรุงสุโขทัย พ่อขุนศรีอินทราทิตย์พ่อเมืองสุโขทัย จึงยกกองทัพออกไปต่อสู้เพื่อขับไล่กองทัพ เมืองฉอดที่กำลังล้อมเมืองตากอยู่ การต่อสู้ครั้งนี้พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ได้ชนช้างกับขุนสามชน แต่เสียที่ถูกขุนสามชนขับช้างไล่ติดตามมาอย่างกระชั้นชิด บรรดาไพร่พลของสุโขทัยเสียขวัญแตกหนีกระจัดกระจายไม่เป็นขบวน ขณะนั้นราชโอรสองค์เล็กของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ซึ่งมีพระชนม์เพียง ๑๙ พรรษา ได้ติดตามพระราชบิดาไปในกองทัพด้วย จึงขับช้างทรงชื่อ เนกพล (อเนกพล) เข้าชนช้างของขุนสามชนที่ชื่อ มาสเมือง จนได้ชัยชนะ ขุนสามชนต้องถอยกองทัพหนีไป ด้วยความชอบและความกล้าหาญในครั้งนั้นพ่อขุนศรีอินทราทิตย์จึงสถาปนาราชโอรสองค์เล็กขึ้นเป็น **พระรามคำแหง**

วีรกรรมของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ได้ปรากฏหลักฐานชัดเจนในหลักศิลาจารึกป่าตาล เมืองสุโขทัย หลักที่ ๑ มีความว่า “เมื่อกูขึ้นใหญ่ได้สืบเก้าเข้า ขุนสามชนเจ้าเมืองฉอด มาท้อมเมืองตาก พ่อกูไปรบขุนสามชนหัวข้าย ขุนสามชนขับมาหัวขวา ขุนสามชนเคลื่อนเข้าไพร่ฟ้าหน้าใส พ่อกูหนีญญายพ่ายจะแจกูบ่หนีกูขี่ช้างเนกพล กูขับเข้าก่อนพ่อกู กูต่อช้างด้วยขุนสามชน ดนกูฟุ้งช้างขุนสามชนตัวชื่อมาสเมืองแพ้ ขุนสามชนพ่ายหนี พ่อกูจึงขึ้นชื่อกูพระรามคำแหง เพื่อกูฟุ้งช้างขุนสามชน”

เกร็ดเสริม

ส่วนลักษณะพระบรมรูป พ่อขุนรามคำแหงมหาราช(จำลอง)ประทับนั่ง ห้อยพระบาทบนพระแท่นมณีคศิลาอาสน์ พระหัตถ์ขวาถือสมุดไทยอันหมายถึง สรรพวิทยาการต่างๆ ที่พระองค์ทรงรอบรู้ พระหัตถ์ซ้ายแสดงลักษณะทรงสั่งสอนพสกนิกร หรือขณะออกวาราชการ พระแท่นด้านซ้ายมีพานวางพระขรรค์ไว้ข้างๆ ลักษณะพระพักตร์อย่างพระพุทธรูปสมัยสุโขทัยตอนต้น ถ่ายทอดความรู้สึกที่แสดงว่า พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงมีน้ำพระทัยเมตตากรุณา ยุติธรรม และเฉียบขาด เครื่องฉลองพระองค์และศิราภรณ์ยึดถือลักษณะเทวรูปของศิลปะสมัยสุโขทัย

คำจารึกพระบรมราชานุสาวรีย์พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ณ จังหวัดสุโขทัย

พ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระโอรสในพ่อขุนศรีอินทราทิตย์และพระนางเสือง ทรงกระทำยุทธหัตถีมีชัยชนะขุนสามชนเจ้าเมืองฉอด เมื่อพระชนมายุ ๑๙ พรรษา เสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์ที่สามแห่งกรุงสุโขทัย เมื่อพุทธศักราช ๑๘๒๒

ทรงประดิษฐ์อักษรไทย เมื่อพุทธศักราช ๑๘๒๖ โปรดเกล้าฯ ให้สลักศิลาจารึกลงเหตุการณ์ เมื่อพุทธศักราช ๑๘๓๕ ซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชาติสืบมา ทรงกระทำสัมพันธไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน พระราชทานพระราชกำหนดกฎหมายและทรงบำรุงการพระศาสนาให้

รุ่งเรือง บ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุขตลอดรัชสมัยของพระองค์ สวรรคตเมื่อพุทธศักราช ๑๘๔๒ ประชาชนชาวไทยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ จึงพร้อมใจกันสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์นี้ไว้เพื่อประกาศเกียรติคุณชั่วนิรันดร์

คณะรัฐมนตรี มีมติเมื่อ ๕ ตุลาคม ๒๕๕๓ เห็นชอบให้ วันที่ ๑๗ มกราคม เป็นวันพ่อขุนรามคำแหงมหาราช กำหนดเป็นวันรัฐพิธี โดยไม่ถือเป็นวันหยุดราชการ

เหตุการณ์ที่ ๒ วีรกรรมสมเด็จพระสุริโยทัย

เมื่อวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๐๙๑ พระเจ้าตะเบ็งชเวตี้ กษัตริย์พม่ายกกองทัพมาประชิดกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ พร้อมด้วยสมเด็จพระสุริโยทัย พระอัครมเหสี และพระราเมศวรกับพระมหินทรราชิราช ราชโอรสทั้งสองพระองค์ เสด็จยกกองทัพหลวงออกไปเพื่อหวังจะลองกำลังข้าศึก

กองทัพสมเด็จพระมหาจักรพรรดิยกออกไปปะทะกับกองทัพพระเจ้าแปร ซึ่งเป็นแม่ทัพหน้าของพม่าที่ทุ่งมะขามหย่อง ทางทิศเหนือของกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระมหาจักรพรรดิกับพระเจ้าแปรชนช้างกันตามแบบการยุทธในสมัยนั้น ช้างพระที่นั่งสมเด็จพระมหาจักรพรรดิเสียที แล่นหนีช้างข้าศึก พระเจ้าแปรขับช้างไล่มา สมเด็จพระสุริโยทัยเกรงพระราชสวามีจะเป็นอันตราย จึงขับช้างเข้าขวางไว้ พระเจ้าแปรฟันสมเด็จพระสุริโยทัยสิ้นพระชนม์ชนบลกกับคอช้าง พระราเมศวรกับพระมหินทรราชิราชขับช้างเข้าต่อสู้และกันพระศพสมเด็จพระชนนีกลับมาได้ การรบในวันนี้จึงยุติลง

วีรกรรมของสมเด็จพระสุริโยทัยครั้งนี้ นับเป็นยอดแห่งความกล้าหาญ แม้จะเป็นสตรี แต่มีได้เกรงกลัวอันตราย ยอมถวายชีวิตเพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อชาติและพระราชสวามี

เกร็ดเสริม

หลังสงครามสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ได้พระราชทานเพลิงศพสมเด็จพระสุริโยทัยที่สวนหลวง แล้วสร้างวัดอุทิศพระราชกุศลพระราชทาน คือ วัดสบสวรรค์ สถูปขนาดใหญ่ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อเก็บอัฐิของสมเด็จพระสุริโยทัย ถูกเรียกว่า **เจดีย์ศรีสุริโยทัย** ปัจจุบันวัดสวนหลวงสบสวรรค์ เป็นวัดร้าง มีสภาพเป็นพื้นดินว่างเปล่า

ชื่อช้างทรง

- ช้างทรงมหาจักรพรรดิ คือ พลายแก้วจักรพรรดิ (สูงหกศอกคืบห้านิ้ว)
- ช้างทรงสมเด็จพระสุริโยทัย คือ พลายสุริยกษัตริย์ (สูงหกศอก)
- ช้างทรงพระราเมศวร คือ พลายมงคลจักรพาฬ (สูงห้าศอกคืบแปดนิ้ว)
- ช้างทรงพระมหินทรราชิราช คือ พลายพิमानจักรพรรดิ (สูงห้าศอกคืบแปดนิ้ว)
- ช้างทรงพระเจ้าแปร คือ พลายเทวนาคพินาย (สูงหกศอกคืบเจ็ดนิ้ว)

สรรพนามช้าง

- ช้างป่า เรียก ตัว / ช้างบ้าน เรียก เขือก / ช้างหลวง เรียก ช้าง
- ช้างพลาย = ช้างเพศผู้ / ช้างพัง = ช้างเพศเมีย / ช้างสึดอ = ช้างเพศผู้มีงาสั้น

เหตุการณ์ที่ ๓ วีรกรรมสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

ในเดือน ๑๒ พ.ศ. ๒๑๒๙ แผ่นดินพระมหาธรรมราชา พระเจ้าหงสาวดีนั้นทบเร่ง ยกกองทัพหลวงมา มีพระเจ้าเชียงใหม่ พระมหาอุปราช และพระเจ้าตองอู ยกทัพมาด้วย มีทหารทั้งหมดประมาณ ๒๕๐,๐๐๐ คน เคลื่อนพลมารวมกันที่นครสวรรค์แล้วแยกกันเข้ามาตีกรุงศรีอยุธยา พม่าตั้งค่ายล้อมกรุงไว้จนถึงเดือน ๔ ขึ้น ๑๐ ค่ำ ครั้นถึงยามกลางคืน สมเด็จพระนเรศวรทรงนำทหารออกปล้นค่ายทัพหน้าของพระเจ้าหงสาวดี พระองค์ทรงคาบพระแสงดาบนำทหารขึ้นปืนจะเข้าค่ายพระเจ้าหงสาวดี แต่ถูกข้าศึกแทงตกลงมาครั้นเข้าค่ายล้อมเข้ามามาก จึงได้เสด็จลงมากลับคืนพระนคร พระแสงดาบที่สมเด็จพระนเรศวรทรงใช้ในวันนั้นจึงได้ชื่อว่า "พระแสงดาบคาบค่าย" และใช้เป็นพระแสงอัฐภาวุธ สำหรับพระมหากษัตริย์มาจนทุกวันนี้

เกร็ดเสริม

- การปีนค่ายพม่าของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช มิได้หวังผลแห่งชัยชนะ แต่เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ทหารหาญ
- วันที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงกระทำยุทธหัตถีมีชัยชนะสมเด็จพระมหาอุปราช เมื่อ วันที่ ๑๘ มกราคม พ.ศ. ๒๑๓๕ ปัจจุบันถือเป็นวันกองทัพไทย

เหตุการณ์ที่ ๔ วีรกรรมของพันท้ายนรสิงห์

เมื่อปี พ.ศ. ๒๒๔๗ สมเด็จพระเจ้าเสือหรือสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ ๘ แห่งกรุงศรีอยุธยา เสด็จโดยเรือพระที่นั่งเอกชัย จะไปประพาสเพื่อทรงเบ็ด ณ ปากน้ำเมืองสาครบุรี จ.สมุทรสาคร เมื่อเรือพระที่นั่งถึงตำบลโคกขามซึ่งเป็นคลองคดเคี้ยวและมีกระแสน้ำเชี่ยวกราก พันท้ายนรสิงห์ ซึ่งถือท้ายเรือพระที่นั่งมิสามารถคัดท้ายเรือได้ทัน โขนเรือพระที่นั่งกระทบกับกิ่งไม้หักตกลงไปในน้ำ พันท้ายนรสิงห์จึงได้กระโดดขึ้นฝั่งแล้วกราบทูลให้ทรงลงพระอาญาตามพระกำหนดถึงสามครั้งด้วยกัน เนื่องจากในสองครั้งแรก สมเด็จพระเจ้าเสือทรงพระราชทานอภัยโทษ เพราะเห็นว่าเป็นอุบัติเหตุ สดวิสัย แต่ท้ายสุดก็ได้ตรัสสั่งให้ประหารชีวิตพันท้ายนรสิงห์ตามคำขอ แล้วสร้างศาลเพียงตาขึ้น(ศาลที่มีความสูงระดับสายตา) นำศิระพันท้ายนรสิงห์และโขนเรือพระที่นั่งที่หักขึ้นพลีกรรม (การเช่นสรวงบูชา) ไว้บนศาลนั้น ลักษณะเป็นศาลไม้ในสมัยปัจจุบัน หลังคามุงกระเบื้องดินเผาทางมนพื้นศาลเป็นไม้ยกชั้น ๒ ชั้น มีเสารองรับ ๖ เสา ฝาลูกประกนขนาดเล็ก

เกร็ดเสริม

- ศาลพันท้ายนรสิงห์ เป็นอนุสาวรีย์แห่งความกล้าหาญ เสียสละ และความจงรักภักดี ยอมเสียสละชีวิตเพื่อรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมในกฎมนเทียรบาล ตั้งอยู่ที่บ้านพันท้ายนรสิงห์ ตำบลโคกคราม อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร
- ตำบลโคกขาม ปัจจุบันคือ ตำบลโคกคราม

เหตุการณ์ที่ ๕ วีรกรรมสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๐๘ พระเจ้ามังระกษัตริย์พม่า ส่งกองทัพมาตีกรุงศรีอยุธยา ทั้งจากทางเหนือและทางใต้ กองทัพพม่าได้หัวเมืองรายทางเข้ามาตามลำดับ เข้าเมืองใดได้ก็เผาผลาญบ้านเรือน ปล้นสะดมริบทรัพย์จับเชลย กระทำการทารุณกรรมต่างๆ โดยมีได้มุ่งหมายที่จะให้เมืองไทยนั้นตกเป็นประเทศราช บรรดาข้าราชการ

และประชาชนตามหัวเมืองเหล่านั้นต่างหวาดกลัวพม่าพากันหลบหนีไปอยู่ในที่ปลอดภัย ไม่มีใจที่จะสู้รบแต่อย่างใด ในที่สุดกองทัพพม่าทั้งฝ่ายเหนือและฝ่ายใต้ก็เข้าล้อมกรุงศรีอยุธยาไว้ เวลานั้นสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชยังเป็นเจ้าเมืองตาก ได้รับคำสั่งให้ลงมาช่วยรักษาพระนคร ได้ทำการสู้รบเข้มแข็งมีความชอบได้เลื่อนขึ้นเป็นพระยาวชิรปราการ เจ้าเมืองกำแพงเพชร แต่ยังไม่ทันขึ้นไปครองเมืองเนื่องจากติดราชการสงคราม คนทั้งปวงจึงยังเรียกว่า **พระยาตาก** ตามตำแหน่งเดิม ระหว่างที่พระยาตากช่วยป้องกันพระนครอยู่นั้นเห็นว่าเจ้านายและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่มีหน้าที่บัญชาการรบ หาได้กระทำการให้เป็นไปตามทางที่ควรไม่ ส่วนใหญ่มีแต่ความอ่อนแอและแตกแยกขาดความสามัคคี แม้จะอยู่ช่วยรักษากรุงต่อไปก็คงไม่เป็นประโยชน์แต่อย่างใด กรุงศรีอยุธยาคงจะเสียแก่พม่าเป็นแน่ จึงคิดที่จะออกไปรวบรวมกำลังเข้ามาสู่สถานการณ์ในภายหลัง ดังนั้นในวันที่ ๓ มกราคม พ.ศ.๒๓๐๙ ตรงกับวันเสาร์เดือนยี่ ขึ้น ๔ ค่ำ ปีมจจุลศักราช ๑๑๒๘ เวลาค่ำ พระยาตากรวบรวมไพร่พลได้ประมาณ ๕๐๐ คน ยกออกจากค่ายวัดพิชัย ตีฝ่ากองทัพพม่าออกไปทางทิศตะวันออกมุ่งหน้าสู่เมืองจันทบุรี และวันที่ ๔ มกราคม พ.ศ.๒๓๐๙ พระยาตากพร้อมด้วยทหารม้าเพียง ๕ ม้า ได้ต่อสู้กับทหารพม่า ๓๐ ม้า ที่บ้านพรานนก ทำให้ทหารพม่าแตกหนีไป ในระหว่างทางต้องต่อสู้กับทหารพม่าที่ไล่ติดตามไปหลายครั้ง ได้ชัยชนะทุกครั้งจนพม่าไม่กล้าติดตามต่อไป บรรดาผู้คนทั้งหลายได้ทราบข่าวก็พากันนิยมยกเกรง เข้าอ่อนน้อมยอมเป็นบริวารของพระยาตาก จนมีกำลังมากขึ้นสามารถจัดเป็นกองทัพ เข้าตียึดเมืองระยองไว้ได้ ขณะนั้นพระยาตากทราบข่าวว่ากรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าเมื่อวันอังคาร เดือนห้า ขึ้น ๙ ค่ำ ปีกุน จุลศักราช ๑๑๒๙ ตรงกับวันที่ ๗ เมษายน ๒๓๑๐ พม่าเผาผลาญปราสาทราชมนเฑียร บ้านเรือน วัดวาอาราม พระเจ้าเอกทัศได้หลบหนีไปซ่อนในป่านอกเมืองอดอาหารถึง ๑๐ วัน พม่ารับตัวไปถึงค่ายโพธิ์สามต้นก็สวรรคตและกวาดต้อนพลเมืองไปเป็นเชลยกว่า ๓๐,๐๐๐ คน รวมทั้งจับพระเจ้าอุทุมพรและเชื้อพระวงศ์อื่นๆ ไปด้วย พระยาตากจึงประกาศตนเป็นเจ้า เพื่อให้มีอำนาจอาญาสิทธิ์ที่จะบังคับบัญชาไพร่พล ทำการกอบกู้อิสรภาพกรุงศรีอยุธยาให้พ้นจากเงื้อมมือของพม่าต่อไป คนทั้งหลายจึงเรียกว่า **เจ้าตาก**

เมื่อกองทัพของเจ้าตากไปถึงเมืองจันทบุรี ในขั้นแรกเจ้าตากขอความร่วมมือจากพระยาจันทบุรีให้ร่วมกันกู้แผ่นดิน แต่พระยาจันทบุรีไม่ยินยอมกลับทำการเป็นปรปักษ์ปิดประตูเมืองเตรียมการต่อสู้ เจ้าตากจึงตัดสินใจเข้าตีเมืองจันทบุรี โดยประชุมแม่ทัพนายกองและสั่งว่า **“เราจะตีเมืองจันทบุรีในค่ำวันนี้ เมื่อกองทัพพุ่งเข้าเยนกินเสร็จแล้ว ทั้งนายไพร่ให้เททิ้งอาหารที่เหลือ และตอยหม้อเสียให้หมดหมายไปกินข้าวเข้าด้วยกันในเมืองเอาพุงนี้ ถ้าตีเมืองไม่ได้ในค่ำวันนี้ ก็จงตายเสียให้พร้อมกันทีเดียวเถิด”** เมื่อเตรียมการพร้อมเสร็จพอได้ฤกษ์เวลาตี ๓ นาฬิกา เจ้าตากจึงขึ้นช้างพังคีรีบัญชา นำกองทัพเข้าพังประตูเมือง ทหารที่รักษาเมืองได้ระดมยิงปืนมาเป็นอันมาก ความทุกข์ข้งเกรงเจ้าตากจะได้รับอันตรายจึงบังคับช้างให้ถอยออกมา เจ้าตากทรงพิโรธชักพระแสงดาบหันมาจะฟัน ความทุกข์ข้งตกใจกลัวทูลขอชีวิตแล้วไสช้างเข้ารีอบานประตูพังลง ทหารทั้งปวงก็เข้าเมืองได้ พระยาจันทบุรีพาครอบครัวลงเรือหนีไปเมืองบันทายมาศ เจ้าตากเข้าเมืองจันทบุรีได้ เมื่อวันอาทิตย์ เดือน ๗ ปีกุน จุลศักราช ๑๑๒๙ ตรงกับวันที่ ๑๕ มิถุนายน พ.ศ.๒๓๑๐ หลังจากกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าประมาณ ๒ เดือน

วีรกรรมของพระเจ้าตากสินมหาราชในการตีเมืองจันทบุรีครั้งนี้ เป็นวีรกรรมหนึ่งในหลายวีรกรรมของพระองค์ แสดงให้เห็นถึงความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว นำกองทัพเข้าตีเมืองโดยไม่เกรงอันตราย ทรงบังคับบัญชากองทัพด้วยความเข้มแข็งเด็ดขาดใช้หลักการเป็นผู้นำ และใช้หลักจิตวิทยาให้นายทัพนายกองและไพร่พลกระทำการด้วยความยินยอมพร้อมใจกันจนเป็นผลสำเร็จ

เกร็ดเสริม

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระราชสมภพ เมื่อวันอาทิตย์ เดือน ๕ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ปีมะแม จุลศักราช ๑๐๙๖ ตรงกับวันที่ ๑๗ เมษายน พ.ศ. ๒๒๗๗ ในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศพระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา มีพระนามเดิมว่า สิน พระราชบิดาเป็นชาวจีนชื่อ นายไหสอง หรือ หยง แซ่แต้ เป็นนายอากรบ่อนเบี้ย มีบรรดาศักดิ์เป็นขุนพัฒน์ พระราชชนนีชื่อนางนกเอี้ยง (ภายหลังได้รับการสถาปนาเป็น กรมพระเทพามาตย์) ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้กับจวนเจ้าพระยาจักรีที่สมุหนายก

ครั้นนายสินอายุได้ ๒๑ ปี เจ้าพระยาจักรีได้ประกอบการอุปสมบทนายสินเป็นพระภิกษุสงฆ์อยู่ในสำนักอาจารย์ทองดี ณ วัดโกษาवास (ปัจจุบันคือวัดเชิงท่า) นายสินอุปสมบทอยู่ ๓ พรรษา แล้วก็ลาสิกขาบทกลับมาเข้ารับราชการตามเดิม เนื่องจากนายสินเป็นผู้ฉลาดรอบรู้ขนบธรรมเนียมราชกิจต่าง ๆ โดยมาก จึงได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้นายสินเป็นมหาดเล็กกรายงานด้วยราชการทั้งหลายในกรมมหาดไทย และกรมวังศาลหลวง

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงทำศึกกับพม่า ถึง ๙ ครั้ง แต่แต่ละครั้งแสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถของพระองค์ ทางด้านยุทธศาสตร์อย่างดีเยี่ยม พร้อมด้วยน้ำพระทัยที่เด็ดเดี่ยวจับใจ การทำสงครามกับพม่าดังกล่าว ได้แก่

- สงครามครั้งที่ ๑ รบพม่าที่บางกุ้ง พ.ศ. ๒๓๑๐
- สงครามครั้งที่ ๒ พม่าตีเมืองสวรรคโลก พ.ศ. ๒๓๑๓
- สงครามครั้งที่ ๓ ไทยตีเมืองเชียงใหม่ครั้งแรก พ.ศ. ๒๓๑๓ – ๒๓๑๔
- สงครามครั้งที่ ๔ พม่าตีเมืองพิชัยครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๓๑๕
- สงครามครั้งที่ ๕ พม่าตีเมืองพิชัยครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๓๑๖
- สงครามครั้งที่ ๖ ไทยตีเมืองเชียงใหม่ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๓๑๗
- สงครามครั้งที่ ๗ รบพม่าที่บางแก้วเมืองราชบุรี พ.ศ. ๒๓๑๗ (บางแก้ว

ปัจจุบันเรียกว่า นางแก้ว)

- สงครามครั้งที่ ๘ อะแซหวุ่นกี้ตีหัวเมืองเหนือ พ.ศ. ๒๓๑๘
- สงครามครั้งที่ ๙ พม่าตีเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๓๑๙
 - วันสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ตรงกับวันที่ ๒๘ ธันวาคม ของทุกปี
 - พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงม้าศึกพร้อมทหารคู่พระทัยทั้งสิ้น คือ ๑.พระเชียงใหม่ ๒.พระพิชัยอาสา ๓.หลวงราชเสนา ๔.หลวงพรหมเสนา ประดิษฐาน ณ สวนสาธารณะทุ่งนาเชย อ.เมือง จ.จันทบุรี
 - วีรกรรมสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ที่บ้านพรานนก แขวงนครนายก เมื่อวันที่ ๔ มกราคม พ.ศ. ๒๓๐๙ ซึ่งทหารม้าของพระเจ้าตากสินมหาราชมีเพียง ๕ ม้า ต่อสู้มีชัยชนะทหารม้าของพม่าซึ่งมีถึง ๓๐ ม้า (ทหารม้าจึงถือว่าวันที่ ๔ มกราคม ของทุกปี เป็นวันทหารม้า)

เหตุการณ์ที่ ๖ วีรกรรมพระยาพิชัยดาบหัก

เมื่อพระเจ้าตากสินก่อกำเนิดและตั้งกรุงธนบุรีเป็นราชธานีได้แล้ว ในปีมะเส็ง พ.ศ.๒๓๑๖ หลังจากไปสุพลาแม่ทัพพม่ายกทัพไปตีเมืองเวียงจันทน์ได้แล้วจึงลงมาตีเมืองพิชัย (ปัจจุบันเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดอุดรดิตถ์) ไปสุพลาทราบข่าวพระเจ้ามังระดำริจะให้ตนเป็นแม่ทัพ ยกลงมาตีกรุงธนบุรี ไปสุพลาจึงมีความประสงค์จะประลองฝีมือกับกองทัพไทยว่าเข้มแข็งกว่าแต่ก่อนหรือไม่ ประกอบกับไปสุพลามีความอับยศอดสูและต้องการแก้แค้นที่รีพลของตนเคยพ่ายแพ้มาแตกหนีไปจากเมืองพิชัย เมื่อปีมะโรง พ.ศ.๒๓๑๕ จึงยกมาแก้มือด้วยตนเอง

ในการรบครั้งนี้ฝ่ายไทยรู้ตัวก่อน ด้วยเจ้าพระยาสุรสีห์เจ้าเมืองพิษณุโลกและพระยาสิหราชเดโชชัย เจ้าเมืองพิชัย คาดว่าพม่าคงจะยกทัพลงมาอีก จึงให้คอยระวังสืบสวนอุยุมิได้ประมาท ครั้นรู้ว่าไปสุพลายกกองทัพมาจึงร่วมกันยกกองทัพไปข่มสกัดอยู่กลางทาง เมื่อกองทัพพม่ายกมาถึงเจ้าพระยาสุรสีห์กับพระยาสิหราชเดโชชัยจึงออกกระดมตีได้รบกันเป็นสามารภ ฝ่ายไทยมีชัยอุยุมิที่ได้เปรียบฝ่ายพม่า ตีทัพไปสุพลาแตกกลับไปเมื่อวันอังคาร เดือนยี่ แรม ๗ ค่ำ ปีมะเส็ง พ.ศ.๒๓๑๖ ตรงกับวันที่ ๕ มกราคม พ.ศ.๒๓๑๖

การรบครั้งนี้เมื่อเข้าประจัญบาน เจ้าเมืองพิชัยถือดาบ ๒ มือ เข้าไล่ฟันพม่าจนดาบหักข้างหนึ่งแต่ก็ยังสู้ต่อจนได้ชัยชนะเป็นที่เลื่องลือชื่อเสียง จึงเรียกชื่อว่า **พระยาพิชัยดาบหัก** แต่นั้นมา ท่านผู้นี้เป็นต้นสกุล **วิชัยขัทคะ** และทางราชการได้สร้างอนุสาวรีย์ของท่านไว้ที่หน้าศาลากลางจังหวัดอุดรดิตถ์

เกร็ดเสริม

พระยาพิชัยดาบหัก เดิมชื่อ จ้อย เกิดในปี **พ.ศ. ๒๒๘๔** ที่บ้านห้วยคา เมือง **พิชัย** จ.อุดรดิตถ์ มีพี่น้อง ๔ คน แต่เสียชีวิตไป ๓ คน บิดามารดาไม่ปรากฏนามเด็กชายจ้อยมีนิสัยชอบชกมวยมาตั้งแต่เยาว์วัย บิดาได้พ่ร่ำสอนเสมอถ้าจะชกมวยให้เก่งต้องขยันเรียนหนังสือด้วย เมื่ออายุได้ ๑๔ ปี บิดานำไปฝากกับท่านพระครูวัดมหาธาตุ เมืองพิชัย จ้อยสามารถอ่านออกเขียนได้จนแตกฉานเพราะเป็นคนขยันและเอาใจใส่ในตำราเรียน คอยรับใช้อาจารย์และซ่อมมวยไปด้วย ทั้งหมัดเข่า ศอก และสามารถเตะได้สูงถึง ๔ **ศอก** จ้อย ได้พบกับครูฝึกมวยคนหนึ่งชื่อ เทียง จึงฝากตัวเป็นศิษย์แล้วเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นทองดี ครูเทียงรักนายทองดีมากและมักเรียกนายทองดีว่านายทองดี พันขาว ด้วยความสุภาพเรียบร้อย และขยันขันแข็งเอาใจใส่การฝึกมวยช่วยการงานบ้านครูเทียงด้วยดีเสมอมา ครูเทียงก็ถ่ายทอดวิชามวยให้จนหมดสิ้นแล้วจึงกราบลาครูขึ้นเหนือต่อไป เมื่อเดินถึงบางโพได้เข้าพักที่วัดวังเตาหม้อ (ปัจจุบันคือ**วัดท่าถนน**) พอดีกับการแสดง**งิ้ว** จึงอยู่ดูอยู่เจ็ดวันเจ็ดคืน นายทองดี พันขาว สนใจงิ้วแสดงท่าทางหคคะเมน จึงจดจำไปฝึกหัดจนจดจำท่างิ้วได้ทั้งหมดสามารถกระโดดข้ามศีรษะคนยืนได้อย่างสบายจากนั้นก็ลา**พระสงฆ์**วัดวังเตาหม้อขึ้นไป**ท่าเสา** ขอสมัครเป็นลูกศิษย์ครูเมฆ ซึ่งมีชื่อเสียงในการสอนมวยมาก ครูเมฆรักนิสัยใจคอจึงถ่ายทอดวิชาการชกมวยให้จนหมดสิ้น ขณะนั้นนายทองดี พันขาว อายุได้ ๑๘ ปี ต่อมาได้มีโอกาสชกมวยในงานไหว้**พระแท่นศิลาอาสน์** กับนายถึก ศิษย์เอกของครูนิล อยู่กับครูเมฆประมาณ ๒ ปี ก็ขอลาไปศึกษา

การฟันดาบที่เมืองสวรรคโลก ด้วยความฉลาดมีไหวพริบ เขาใช้เวลาเพียง ๓ เดือน ก็เรียนฟันดาบสำเร็จเป็นที่พิศวงต่อครูผู้สอนยิ่งนัก

หลังจากนั้น ก็ไปเที่ยวเมืองสุโขทัยและเมืองตากระหว่างทางได้รับศิษย์ไว้ ๑ คน ชื่อบุญเกิด ณ ที่เมืองตากได้มีพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาที่วัดใหญ่เจ้าเมืองตาก (สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี) จัดให้มีมวยฉลองด้วย นายทองดี ฟันขาว ดีใจมากเข้าไปเปรียบมวยกับครูห้าว ซึ่งเป็นครูมวยมือดีของเจ้าเมืองตาก และมีอิทธิพลมาก นายทองดี ฟันขาว ใช้ความว่องไวใช้หมัดศอก และเตะขากรรไกรจนครูห้าวสลบไป เจ้าเมืองตากจึงถามว่าสามารถชกนักมวยอื่นอีกได้หรือไม่ นายทองดี ฟันขาวบอกว่าสามารถชกได้อีก เจ้าเมืองตากจึงให้ชกกับครูหมึกครูมวยร่างสูงใหญ่ ผิวดำ นายทองดี เตะซ้ายเตะขวาบริเวณขากรรไกรจนครูหมึกล้มลงสลบไป เจ้าเมืองตากพอใจมากให้เงิน ๓ ตำลึง และชักชวนให้อยู่ด้วย นายทองดี ฟันขาว จึงได้ถวายตัวเป็น ทหารของเจ้าเมืองตาก (สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี) ตั้งแต่บัดนั้น รับใช้เป็นที่โปรดปรานมาก ได้รับยศเป็น "หลวงพิชัยอาสา"

ในปี พ.ศ. ๒๓๑๑ พม่าได้ยกทัพมาอีก ๑ หมื่นคน สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีพร้อมด้วยเจ้าหมื่นไวยวรนาถได้เข้าโจมตีจนแตกพ่าย และได้มีการสู้รบปราบก๊กต่าง ๆ อีกหลายคราว เมื่อสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเสด็จกลับกรุงธนบุรี โปรดตั้งเจ้าหมื่นไวยวรนาถเป็น "พระยาสีหราชเดโช" มีตำแหน่งเป็นนายทหารเอกราชองครักษ์ตามเดิม สู้ตายเมื่อปราบก๊กพระเจ้าน่างได้แล้ว สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีได้ทรงปูนบำเหน็จความชอบให้ทหารของพระองค์โดยทั่วหน้า ส่วนพระยาสีหราชเดโช (จ้อย หรือ ทองดี ฟันขาว) นั้น ได้โปรดเกล้าฯ บำเหน็จความชอบให้เป็นพระยาพิชัยปกครองเมืองพิชัยอันเป็นบ้านเกิดเมืองนอนแต่เยาว์วัย ในปี พ.ศ. ๒๓๑๓ - ๒๓๑๖ ได้เกิดการสู้รบกับกองทัพพม่าอีกหลายคราว และทุกคราวที่กองทัพพม่าแตกพ่ายไป ก็สร้างความอัปยศอดสูแก่แม่ทัพนายกองเป็นทวีคูณ พอสิ้นฤดูฝนปีมะเส็ง พ.ศ. ๒๓๑๖ ไปสุพลา ยกกองทัพมาหมายตีเมืองพิชัยอีก "การศึกครั้งนี้พระยาพิชัยจับดาบสองมือคาดดาบ ออกไล่ฟันแทงพม่าอย่างขุมน จนดาบข้างขวาหักเป็นสองท่อน" กองทัพไปสุพลาแตกพ่ายกลับไป ผลการรบครั้งนี้เป็นที่เลื่องลือ จึงเรียกขานชื่อกันว่า "พระยาพิชัยดาบหัก"

เหตุการณ์ที่ ๗ วิจารณ์ท้าวเทพสตรี – ท้าวศรีสุนทร

เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๒๘ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระเจ้าปดุงกษัตริย์พม่ายกกองทัพมาตีเมืองไทย โดยจัดกำลังเป็น ๙ กองทัพ มีกำลังพลรวมทั้งสิ้นประมาณ ๑๔๔,๐๐๐ คน ยกเข้ามา ๕ ทิศทาง คือ กองทัพที่ ๑ แยกกำลังเป็น ๒ ส่วน ทางบกและทางเรือ กำลังทางบกเข้าทางช่องสิงขรตีหัวเมืองปักษ์ใต้ ตั้งแต่ชุมพรลงไปจนถึงเมืองสงขลา กำลังทางเรือตีหัวเมืองชายทะเลฝั่งตะวันตก ตั้งแต่เมืองตะกั่วป่าจนถึงเมืองถลาง กองทัพที่ ๒ เข้าทางช่องบ่อตี่ตีเมืองราชบุรี เพชรบุรี เพื่อลงไปบรรจบกับกองทัพที่ ๑ ที่เมืองชุมพร กองทัพที่ ๓ ยกมาจากเมืองเชียงใหม่แล่นตีเมืองลำปาง สวรรคโลก สุโขทัย เพื่อลงมาบรรจบกับกองทัพหลวงของพม่าที่กรุงเทพฯ กองทัพที่ ๔ ถึงกองทัพที่ ๘ เข้าทางด้านพระเจดีย์สามองค์เพื่อเข้าตีกรุงเทพฯ ทางด้านตะวันตก ทั้ง ๕ กองทัพนี้พระเจ้าปดุงทรงเป็นจอมทัพคุมกองทัพที่ ๘ ซึ่งเป็นกองทัพหลวงเข้ามา ส่วนกองทัพ

ที่ ๙ เข้าทางด้านแม่ละเมาตีเมืองตาก กำแพงเพชร เพื่อลงมาบรรจบกับกองทัพที่ ๓ เข้าตีกรุงเทพฯ ทางด้านเหนือ

เฉพาะกำลังทางเรือของกองทัพที่ ๑ ของพม่า มีกำลังประมาณ ๓,๐๐๐ คน เรือกำปั่นรบ ๑๕ ลำ ยี่หวุ่นเป็นแม่ทัพเรือตีเมืองตะกั่วทุ่ง ตะกั่วป่าได้แล้วยกไปล้อมเมืองถลางไว้ ขณะนั้นพระภักดีภูธรเจ้าเมืองถลางป่วยถึงแก่กรรม ยังไม่ได้ตั้งเจ้าเมืองคนใหม่ ดังนั้นคุณหญิงจันภรรยาพระภักดีภูธรและนางมุกน้องสาว จึงร่วมกับกรมการเมืองทั้งปวงอพยพผู้คน เสบียงอาหารเข้าไปในเมืองเพื่อมิให้เป็นกำลังแก่ข้าศึก แล้วเกณฑ์ไพร่พลทั้งชายหญิงออกไปตั้งค่ายใหญ่ข้างนอกเมือง ๒ ค่าย ใช้ปืนยิงต่อสู้กับพม่าทุกวันทำการสู้รบอยู่ประมาณเดือนเศษพม่ายังไม่สามารถจะตีเอาเมืองได้ ประกอบกับพม่าขาดเสบียงอาหารและได้ข่าวว่ากองทัพจากกรุงเทพฯ ยกมาช่วย จึงเลิกทัพกลับไปเมื่อวันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ.๒๓๒๘

ด้วยความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว ของคุณหญิงจันและนางมุกที่เป็นหัวหน้าชักจูงให้ราษฎรร่วมมือร่วมใจ ทำการสู้รบกับพม่ารักษาเมืองถลางไว้ได้ในครั้งนั้น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งให้คุณหญิงจันเป็น **ท้าวเทพสตรี** และนางมุกเป็น **ท้าวศรีสุนทร** เป็นบำเหน็จความชอบ ต่อมาทางราชการได้สร้างอนุสาวรีย์ของท่านทั้งสองไว้ที่สี่แยกท่าเรือ ตำบลศรีสุนทร อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต เพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งวีรกรรมของท่านสืบไป

เกร็ดเสริม

คุณจัน เป็นบุตรคนแรกของจอมร้างบ้านเคียน ซึ่งเกิดจากนางหม่าเสี้ย มีพี่น้องร่วมบิดา มารดาเดียวกัน ๕ คน เมื่ออายุสมควรจะมีเรือน บิดามารดาก็ได้จัดการแต่งงานให้กับหม่อมภักดีภูธร (สามีคนแรก) มีธิดา ๑ คน คือแม่ปราง และบุตร ๑ คน คือนายเทียน (ตันสกุล ประทีป ณ ถลาง) หลังจากคลอดนายเทียน หม่อมภักดีภูธรเสียชีวิตลง คุณจันอยู่เป็นหม้ายจนกระทั่งแต่งงานครั้งที่สองกับพระยาพิมล(ขัน) ภายหลังเป็นพระยาสุรินทรราชา มีธิดาอีก ๒ คน คุณจันเป็นผู้ประกอบด้วยความงาม มีอัธยาศัยสุภาพอ่อนโยน และมีความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวสมกับเป็นบุตรของจอมร้างบ้านเคียน จึงเป็นที่สนิทสนมหาของบิดามารดาและวงศ์ญาติทั้งหลาย เมื่อบิดา มารดาแก่เฒ่า คุณจันก็ได้รับภาระปกครองผู้คนบ่าวไพร่ และดูแลการงานภายในครอบครัวแทนบิดามารดาโดยสิทธิขาด

คุณมุก เป็นบุตรคนที่ ๒ ของจอมร้างบ้านเคียน ซึ่งเกิดจากนางหม่าเสี้ย มีกิริยาสุภาพอ่อนโยน ทั้งมีสติปัญญาและความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวไม่ย่อหย่อนกว่าคุณจันผู้พี่ เป็นที่สนิทสนมหาของบิดามารดาและวงศ์ญาติเช่นกัน

ข้อสังเกต รูปปั้นจำลองคุณหญิงจัน ยืนอยู่ด้านขวามือของคุณหญิงมุก

เหตุการณ์ที่ ๘ วีรกรรมท้าวสุรนารี

ท้าวสุรนารี มีนามเดิมว่า "โม" (แปลว่า ใหญ่) เป็นชาวเมืองนครราชสีมาโดยกำเนิด เกิดเมื่อปีเถาะ พ.ศ.๒๓๑๔ ในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี สมัยกรุงธนบุรี มีนิวาสถานอยู่ ณ บ้านตรงกันข้ามกับวัดพระนารายณ์มหาราช (วัดกลางนคร) ทางทิศใต้ของเมืองนครราชสีมา เป็นธิดาของนายกิมและนางบุญมา มีพี่สาวหนึ่งคนชื่อ แป้น ไม่มีสามี จึงอยู่ด้วยกันจนวายชนม์ มีน้องชายหนึ่งคน ไม่ปรากฏชื่อ

เมื่อปี พ.ศ.๒๓๓๙ สมรสกับนายทองคำ พนักงานกรมการเมืองนครราชสีมา ต่อมา นายทองคำ ได้เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็น "**พระภักดีสุริยเดช**" ตำแหน่งรองปลัดเมือง

นครราชสีมา นางโม จึงได้เป็น คุณนายโม และต่อมา "พระภักดี สุริยเดช" ได้เลื่อนเป็น "พระยาสุริยเดช" ตำแหน่งปลัดเมืองนครราชสีมา คุณนายโมจึงได้เป็น คุณหญิงโม ชาวเมืองนครราชสีมาเรียกท่านทั้งสองเป็นสามัญว่า "คุณหญิงโม" และ "พระยาปลัดทองคำ" ท่านเป็นหมั้นไม่มีทายาท สืบสายโลหิต

เมื่อ พ.ศ.๒๓๖๙ เจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์ เป็นกบฏต่อกรุงเทพมหานคร ยกกองทัพเข้ามายึดเมืองนครราชสีมาได้ แล้วกวาดต้อนครอบครัวชวานครราชสีมาไป คุณหญิงโม และนางสาวบุญเหลือ ได้รวบรวมครอบครัวชายหญิงชวานครราชสีมาที่ถูกกวาดต้อนไปเป็นเชลย เข้าต่อสู้ฆ่าฟันทหารลาวล้มตายเป็นอันมาก ณ ท้องสัมฤทธิ์ แขวงเมืองนครราชสีมา เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ.๒๓๖๙ ช่วยให้ฝ่ายไทยสามารถกอบกู้เมืองนครราชสีมากลับคืนมาได้ในที่สุด

เมื่อความทราบไปถึง พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาคุณหญิงโม ขึ้นเป็น **ท้าวสุนารี** เมื่อ วันที่ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ.๒๓๗๐ เมื่อคุณหญิงโมมีอายุได้ ๕๗ ปี พร้อมกับพระราชทานพระราชทานเครื่องยศ มีต่อไปนี้

เครื่องยศพระราชทานแก่ท้าวสุนารี ได้แก่

- ถาดทองคำใส่เครื่องเขียนหมาก ๑ ใบ
- จอกหมากทองคำ ๑ คู่
- ตลับทองคำ ๓ ใบเถา
- เต้าปูนทองคำ ๑ ใบ
- คนโท และขันน้ำทองคำอย่างละ ๑ ใบ

ต่อมาข้าราชการและประชาชนชวานครราชสีมา ได้พร้อมใจกันสร้างอนุสาวรีย์ท้าวสุนารีไว้ ณ ประตูชุมพล เมืองนครราชสีมา เมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม พ.ศ.๒๔๗๗ และทางราชการได้กำหนดให้วันที่ ๔ มีนาคม ของทุกปีเป็นวันไทยอาสาป้องกันชาติ (ทสปช.)

เกร็ดเสริม

ภาพหนองน้ำด้านหลังภาพที่จัดแสดง ชื่อว่า "หนองหัวลาว" เพราะยาโมได้ตัดคอทหารลาว แล้วเสียบประจานไว้ที่หนองน้ำ เพื่อเรียกขวัญกำลังใจให้กับชาวบ้าน มิให้เกรงกลัวทหารลาว

เหตุการณ์ที่ ๙ วีรกรรมเจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)

ในปี พ.ศ.๒๓๗๖ ในแผ่นดินสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๓) ประเทศเขมร ซึ่งเป็นประเทศราชของไทยคิดกบฏไปขอกำลังจากญวนมาป้องกัน ญวนจึงถือโอกาสขยายดินแดนเข้ามาในแถบเขมร สมเด็จพระนั่งเกล้าฯ จึงโปรดเกล้าฯ จัดตั้งกองทัพบก ทหารเรือ ทำสงครามกับญวน เมื่อปลายปี พ.ศ.๒๓๗๖

เจ้าพระยาบดินทรเดชา ในฐานะขุนพลแก้วแม่ทัพใหญ่ ได้ใช้ความฉลาดปฏิภาณไหวพริบ กลยุทธหลายรูปแบบ มีวินัย มีลักษณะผู้นำทหารที่ ยอดเยี่ยม ท่านจึงสามารถบังคับบัญชาการกองทัพไทย ต่อสู้กับกองทัพญวนและกำลังเขมรบางส่วนได้นานเป็นเวลา ๑๔ ปี จนสงครามสงบ เจ้าพระยา บดินทรเดชา ได้ประกอบวีรกรรมอันเป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติมาตั้งแต่ปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์ และทำสงครามกับญวน เพื่อรักษาประเทศกัมพูชาไว้เป็นของไทย ได้ออกไปตรากตรำบัญชาการอยู่เกือบ ๑๕ ปี ด้วยความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว เป็นที่เลื่องลือ แมกษัตริย์

กัมพูชา ก็ยกย่องคุณความดีของท่าน โดยสมเด็จพระนริศรัถยธรรมาธิบดีได้โปรดให้
ปั้นรูปเจ้าพระยาบดินทรเดชา ไว้ที่ศาลหน้าเมืองอุดมมีชัย ชาวกัมพูชาเคารพบูชาและ
เรียกว่า **รูปองบดินทร** มาจนทุกวันนี้

เกร็ดเสริม

- เจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) เป็น ขุนพลแก้ว ของ
พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

แก้ว ๕ ประการ (ในสมัยนั้น) ได้แก่

๑. บ่อแก้ว หมายถึง พระยาราชมนตรี (ญ) ซึ่งเป็นราชบัณฑิตที่
นำเลื่อมใส

๒. ข้างแก้ว หมายถึง พระยาข้างเผือก นามว่าพระเทพกฤษร
พระยาเศวตกฤษร และพระยามงคลเดชพงศ์

๓. นางแก้ว หมายถึง พระเจ้าลูกเธอพระองค์เจ้าหญิงวิลาส
กรมหมื่นอัปสรสุดาเทพ

๔. **ขุนพลแก้ว** หมายถึง เจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)
แม่ทัพผู้คอยปกป้องพระราชอาณาเขต ให้พ้นจากการรุกรานของศัตรู

๕. ขุนคลังแก้ว หมายถึง พระศรีสหเทพ (ทองเพ็ญ ศรีเพ็ญ)

อ้างอิง : บดินทรเดชา รร. เจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) สมุหนายกและแม่
ทัพใหญ่ ในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓. บริษัท สินธนา
ก๊อปปี้ เซ็นเตอร์ จำกัด, ๒๕๓๙. หน้า ๗

เหตุการณ์ที่ ๑๐ วีรกรรมจอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี (เจิม แสง - ชูโต)

จอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี (เจิม แสง-ชูโต) เมื่อครั้งยังเป็น นายพันเอก เจ้า
หมื่นไวยวรนาถ ผู้บังคับการ กรมทหารหน้า ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้
เป็นแม่ทัพยกขึ้นไปปราบพวกฮ่อถึง ๔ ครั้ง

พ.ศ. ๒๔๑๘ ปราบฮ่อครั้งแรก เป็นพวกฮ่อชองเหลือง ที่เมืองเวียงจันทร์

พ.ศ. ๒๔๒๖ ปราบฮ่อครั้งที่ ๒ เป็นพวกฮ่อชองแดง ฮ่อชองลาย ที่ทุ่งเชียงคำ

พ.ศ. ๒๔๒๘ ปราบฮ่อครั้งที่ ๓ เป็นพวกฮ่อชองแดง ฮ่อชองลาย ฮ่อชองดำ ที่สิบ
สองจุไท และเมืองพวน

พ.ศ. ๒๔๓๐ ปราบฮ่อครั้งที่ ๔ เป็นพวกฮ่อชองดำ ที่เมืองหลวงพระบาง
(ฮ่อ คือพวกจีนใต้ฝั่ง)

ท่านได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นทหารหาญที่มีความกล้าหาญ เสียสละและ
ความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ โดยไม่คำนึงถึงความเหน็ดเหนื่อยและความ
ยากลำบาก

เกร็ดเสริม

เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี (เจิม แสง-ชูโต) ท่านเป็นบุตรคนที่สามของ พระ
ยาสุรศักดิ์มนตรี (แสง แสง-ชูโต)

เหตุการณ์ที่ ๑๑ วีรกรรมกองพันทหารราบที่ ๓ กองพลพระนคร

เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๒ ก่อนที่จะเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ประมาณ
หนึ่งเดือน รัฐบาลฝรั่งเศส มีความหวังใจในความปลอดภัยและบูรณภาพของ
ดินแดนอินโดจีน ซึ่งเป็นอาณานิคมของตนจึงได้เสนอต่อรัฐบาลไทยขอ
เจรจาทำกติกาสัญญาไม่รุกรานต่อกัน ฝ่ายไทยตอบตกลงและได้มีการลงนามใน

กติกาสัญญาดังกล่าว ที่วังสวนกุหลาบ กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๘๓ ต่อมาฝรั่งเศสได้เร่งรัดขอให้สัญญานี้มีผลบังคับใช้ทันทีโดยไม่ต้องรอการแลกเปลี่ยนสัตยาบัน แต่ฝ่ายไทยได้เสนอให้รัฐบาลฝรั่งเศสตกลงตามเงื่อนไขเกี่ยวกับเขตแดนระหว่างไทยกับอินโดจีนเสียก่อน รวม ๓ ประการ คือ

๑. ให้ถึร่องน้ำลึกของแม่น้ำโขงเป็นเส้นเขตแดน ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ

๒. ให้ฝรั่งเศสคืนดินแดนฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ที่ไทยเสียไปด้วยความไม่เป็นธรรม เมื่อ พ.ศ.๒๔๓๖ หรือ ร.ศ.๑๑๒ รวม ๒ แห่ง คือแขวงไชยบุรีและแขวงจำปาศักดิ์

๓. ให้ฝรั่งเศสรับรองว่า ถ้าอินโดจีนต้องเปลี่ยนจากอธิปไตยโดยฝรั่งเศสแล้ว ฝรั่งเศสจะคืนลาวและกัมพูชาให้ไทย

ฝรั่งเศสปฏิเสธข้อเสนอดังกล่าวโดยสิ้นเชิง และส่งกำลังทหารอินโดจีนเข้าประชิดชายแดนไทย กระทำการล่วงล้ำอธิปไตยของไทยทั้งทางพื้นดินและทางอากาศหลายครั้งจนเกิดการปะทะกันขึ้นตามชายแดน จากพฤติการณ์ดังกล่าว ทำให้ประชาชนชาวไทยซึ่งมีใจคับแค้นที่ต้องเสียดินแดนไปเป็นจำนวนมากจากการกระทำของฝรั่งเศสได้รวมตัวกันเดินขบวนเรียกร้องดินแดนคืน เริ่มด้วยการเดินขบวนของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และการเมือง ซึ่งต่อมาได้ขยายไปทั่วประเทศ สถานการณ์ทวีความคับขันยิ่งขึ้น ดังนั้น กองบัญชาการทหารสูงสุดจึงประกาศระดมพล เมื่อวันที่ ๖ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๘๓ กับได้จัดตั้งกองทัพเพื่อเข้าปฏิบัติการในอินโดจีนฝรั่งเศส คือ กองทัพบูรพา กองทัพอีสาน และกองพลพายัพ (อิสระ) กองทัพบูรพาประกอบด้วย กองพลพระนคร กองพลวัฒนา และกองพลลพบุรี ได้รับมอบภารกิจให้เข้าตีกัมพูชา ไปทางตะวันออกตามถนนอาณา นิคมหมายเลข ๑ จากชายแดนอรัญประเทศ – ปอยเปต – ศรีโสภณ – พระตะบอง – พนมเปญ ไปตามลำดับ กองทัพไทยได้เปิดฉากการรุกเข้าสู่ดินแดนอินโดจีนเมื่อวันที่ ๖ มกราคม พ.ศ.๒๔๘๔

กองพลพระนครซึ่งเป็นหน่วยทางปีกซ้ายสุดของกองทัพบูรพา มีพันเอก หลวงไกรชิ่งฤทธิ์ (กร ชลินทุ) ผู้บัญชาการ มีกำลังรบหลัก ๓ กองพันทหารราบ คือ กองพันทหารราบที่ ๑ รักษาพระองค์ กองพันทหารราบที่ ๓ และกองพันทหารราบที่ ๙ เฉพาะกองพันทหารราบที่ ๓ มีพันตรีขุนนิมาณกลยุทธ (นิ่ม ชโยดม) เป็นผู้บังคับกองพัน ได้รับคำสั่งจากผู้บัญชาการกองพลพระนครให้เข้ายึดบ้านพร้าว ซึ่งอยู่ห่างจากชายแดนไทย – กัมพูชาไปทางทิศตะวันออกประมาณ ๙ กิโลเมตร กองพันทหารราบที่ ๓ ยึดบ้านพร้าวได้ในวันที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ.๒๔๘๔ โดยไม่มีการต้านทานจากกำลังข้าศึกแต่อย่างใด หลังจากนั้นผู้บังคับกองพันได้ออกตรวจภูมิประเทศ ปรากฏว่ามีร่องรอยที่ข้าศึกได้ตัดแปลงภูมิประเทศเป็นที่กำบัง มีที่ตรวจการณ์และข้าศึกได้ทำที่หมายยิงไว้หลายแห่ง ลักษณะเช่นนี้คาดว่าข้าศึกน่าจะมิแผนให้กำลังของฝ่ายไทยยึดอยู่ที่บ้านพร้าว แล้วเข้าจู่โจมในภายหลังซึ่งจะเป็นอันตรายได้ ผู้บังคับกองพันจึงขออนุมัติจากผู้บัญชาการกองพล เลื่อนแนวตั้งรับออกไปข้างหน้าบ้านพร้าว ประมาณ ๔ กิโลเมตร และตัดแปลงที่มั่นตามแนวห้วยยาง จัดทำเป็นพื้นที่สังหารไว้ และผู้บังคับกองพันได้สั่งการให้ทหารทุกคนระงับการยิงปืนทุกชนิดอย่างเด็ดขาด จนกว่าจะได้รับสัญญาณให้ทำการยิงได้ ซึ่งทหารทุกคนก็ได้ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าวได้อย่างเคร่งครัด จนถึงวันที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ.๒๔๘๔ เวลาประมาณ

๐๔.๐๐ น. กองพันทหารต่างดาวของอินโดจีนฝรั่งเศส ๑ กองพันเพิ่มเติมกำลัง เคลื่อนที่เข้ามาที่ห้วยยาง โดยไม่ระมัดระวังเพราะคิดว่าทหารไทยยังคงยึดอยู่ที่ บ้านพร้าว เมื่อข้าศึกเข้ามาในระยะประชิดห่างจากแนวห้วยยางเพียงประมาณ ๓๐ เมตร ฝ่ายไทยจึงเปิดฉากการยิงอย่างรุนแรง ทำให้ข้าศึกบาดเจ็บล้มตายเป็นอัน มาก รวมทั้งผู้บังคับกองพันทหารต่างดาวฝรั่งเศสตายในที่รบ ผู้บังคับกองพันทหารราบ ที่ ๓ ได้สั่งการให้ทุกหน่วยไล่ติดตามสามารถจับเชลยศึกได้ ๑๓ คน และยึดธงชัย เฉลิมพลของกองพันทหารต่างดาวอินโดจีนซึ่งประดับเหรียญกล้าหาญครีวซ์เดอแกร์ ตลอดจนยุทธภัณฑ์ได้อีกเป็นอันมาก (มีภาพจัดแสดงอยู่ที่อาคารประวัติศาสตร์ฯ ชั้น ๑ กรณีพิพาทอินโดจีน และชั้น ๓ เหตุการณ์ที่ ๑๑)

วีรกรรมของกองพันทหารราบที่ ๓ กองพลพระนคร ในการรบครั้งนี้แสดงให้เห็นความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว และมีระเบียบวินัยของทหารจนได้รับชัยชนะอย่างงดงาม ผู้บัญชาการทหารสูงสุดได้มีหนังสือชมเชยไปยังแม่ทัพบูรพามีความตอนหนึ่งว่า **“ปราบปล้มอย่างยิงที่ได้เห็นทหารปฏิบัติการอย่างมีสมรรถภาพ เข้มแข็ง สมเป็นทหารของชาติอย่างแท้จริง”** กองพันนี้ได้รับพระราชทานเหรียญกล้าหาญประดับธงชัยฉลิมพล เป็นเกียรติประวัติควรยกย่องสรรเสริญ ซึ่งจะอยู่ในความทรงจำของกองทัพไทยและประชาชนชาวไทยตลอดไป

เหตุการณ์ที่ ๑๒ วีรกรรมตำรวจสนาม

ในกรณีพิพาทอินโดจีนฝรั่งเศส ระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ.๒๔๘๓ จนถึงเดือนมกราคม พ.ศ.๒๔๘๔ กองตำรวจสนามนาน ซึ่งมีภารกิจในการรักษาชายแดนที่บ้าน ห้วยโก๋น อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ได้ออกไปหาข่าวและปฏิบัติการทางจิตวิทยา ในดินแดนข้าศึก เมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๘๓ เป็นผลให้มีทหารลาวใน กองทัพอินโดจีนฝรั่งเศสหนีทัพเข้ามาสวามิภักดิ์ จำนวน ๑๖ คน ต่อมาเมื่อเดือน มกราคม พ.ศ.๒๔๘๔ กองตำรวจสนามนานได้รับคำสั่งจากผู้บัญชาการกองพล พายัพให้รุกเข้ายึดดินแดนข้าศึก โดยมี พันตำรวจตรี หลวงนเรนทรเสนีย์ (สมทร นเรนทรเสนีย์) พร้อมด้วย ร้อยตำรวจโท ทุน เทียมศิลป์ชัย ร้อยตำรวจโท แท้ หนูนักดิ์ ร้อยตำรวจโท เขาว์ บุญยรัตพันธ์ และตำรวจสนาม จำนวน ๘๐ คน เคลื่อนกำลังเข้า ยึดเมืองเงินและเมืองหงษา แขวงไชยบุรี พร้อมกับยึดยุทธภัณฑ์ของข้าศึกได้เป็น จำนวนมาก เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ.๒๔๘๔ และได้ทำพิธีเชิญธงชาติไทย ขึ้น ณ เมืองเงินและเมืองหงษา หลังจากนั้นกำลังของกองพันทหารราบที่ ๓๐ จังหวัด ลำปาง จึงได้เคลื่อนที่เข้าเสริมกำลังและรุกต่อไปในดินแดนข้าศึก

การปฏิบัติการของตำรวจสนามนานครั้งนี้ เป็นผลดีต่อแผนการที่ได้วางไว้ ทำให้ กองพลพายัพรุกเข้าไปในดินแดนข้าศึกได้โดยสะดวก และบรรลุผลตามความ มุ่งหมาย สมควรได้รับการสรรเสริญเป็นอย่างยิ่ง

เหตุการณ์ที่ ๑๓ วีรกรรมยุวชนทหาร

เช้าตรู่ของวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๘๔ ทหารญี่ปุ่นยกพลขึ้นบกที่ จังหวัดชุมพรสองแห่ง คือ ที่บ้านแหลมดินแดนและบ้านคอสน ทหารญี่ปุ่นที่บ้าน แหลมดินแดนเป็นส่วนล่วงหน้าจัดรูปขบวนมุ่งหน้าไปทางทิศตะวันตกเข้าสู่ถนน ชุมพร – ปากน้ำ ทหารญี่ปุ่นที่บ้านคอสนเคลื่อนที่ไปทางใต้ตามแนวชายฝั่ง จะไป สมทบกับส่วนล่วงหน้าที่สะพานท่านางสังข์เพื่อเข้าสู่ตัวเมือง

หลวงจรูญประศาสน์ ข้าหลวงประจำจังหวัดชุมพร ทราบข่าวการยกพลขึ้นบกของทหารญี่ปุ่นที่บริเวณบ้านแหลมดินแดนและบ้านคอสน เมื่อเวลา ๐๖.๓๐ น. จึงสั่งให้พันตำรวจตรี หลวงจิตการุณราษฎร ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดชุมพร และ ร้อยเอก ถวิล นิยมเสน ผู้บังคับหน่วยฝึกยุวชนทหาร ที่ ๕๒ จัดกำลังไปด้านทานทหารญี่ปุ่นที่จะเข้ามาทางปากน้ำชุมพร ร้อยเอก ถวิล นิยมเสน ได้เคลื่อนย้ายกำลังยุวชนทหารออกไปปฏิบัติการณ์เมื่อเวลา ๐๗.๑๕ น. โดยแบ่งกำลังออกเป็น ๒ ส่วน ส่วนที่ ๑ ใช้ยุวชนทหาร ๕ คน ตำรวจภูธร ๕ คนและราษฎรอาสาสมัคร ๑ คน พร้อมด้วยปืนกลเบา ๑ กระบอก ในความควบคุมของ จ่านายสิบ จง แจ้งชาติ เคลื่อนกำลังไปสู่อ่าวพั้งตัก ส่วนที่ ๒ ใช้ยุวชนทหาร ๓๐ คน ในความควบคุมของ ร้อยเอก ถวิล นิยมเสน และสิบเอก สำราญ ควรพันธ์ ครูฝึก เคลื่อนกำลังไปที่เชิงสะพานทานางสังข์

เวลา ๐๙.๐๐ น. ร้อยเอก ถวิล นิยมเสน ได้ตรวจการณ์เห็นทหารญี่ปุ่นอยู่ข้างหน้าในสวนมะพร้าวและป่าข้างทาง จึงสั่งให้จัดรูปขบวนรบเป็นแนวตั้งฉากกับถนนและกระจายกำลังเข้าหาข้าศึก ต่อมาเวลา ๐๙.๐๕ น. กำลังยุวชนทหารได้เริ่มทำการยิงต่อสู้กับทหารญี่ปุ่นอย่างรุนแรงจนถึงเวลา ๐๙.๓๐ น. ปรากฏว่า ร้อยเอก ถวิล นิยมเสน ถูกกระสุนปืนฝ่ายข้าศึกเสียชีวิตทันที สิบเอก สำราญ ควรพันธ์ (ยศสุดท้ายที่ได้รับ คือ ร้อยโท) จึงปฏิบัติหน้าที่แทนและได้สั่งให้ทำการยิงต่อสู้ข้าศึกต่อไปอย่างเหนียวแน่น ต่อมาเวลาประมาณ ๑๐.๐๐ น. สิบเอก สำราญ ควรพันธ์ ถูกกระสุนปืนข้าศึกที่แขนขวาได้รับบาดเจ็บสาหัส ไม่สามารถจะยิงต่อสู้ข้าศึกได้แต่ก็สามารถอำนวยความสะดวกทำให้ยุวชนทหารและตำรวจสามารถยิงต่อสู้กับข้าศึกอยู่จนถึงเวลา ๑๒.๐๐ น. จึงได้รับคำสั่งให้ระงับการสู้รบ ผลการรบครั้งนี้ฝ่ายไทยเสียชีวิต ๕ คน บาดเจ็บ ๕ คน ส่วนทหารญี่ปุ่นเสียชีวิต ๑๑ คน บาดเจ็บ ๗ คน

เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังรำลึกถึงวีรกรรมของยุวชนทหาร ผู้เสียสละชีวิตในการป้องกันแผ่นดินไทยและถือเป็นแบบอย่างสืบไป ทางจังหวัดชุมพรจึงได้สร้างอนุสาวรีย์ยุวชนทหารไว้ที่ **เชิงสะพานทานางสังข์ ตำบลบางหมาก อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร**

เหตุการณ์ที่ ๑๔ วีรกรรมของเสรีไทย

เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๘๔ สงครามมหาเอเชียบูรพาได้เริ่มขึ้น โดยกองเรือบรรทุกเครื่องบินของราชนาวีญี่ปุ่นได้ส่งฝูงบินโจมตีทิ้งระเบิดทำลายฐานทัพเรือของสหรัฐอเมริกา ที่เพิร์ลฮาร์เบอร์ในหมู่เกาะฮาวาย และในขณะเดียวกันญี่ปุ่นได้ยกพลขึ้นบกที่ประเทศไทยหลายแห่ง เพื่อส่งกองทัพผ่านเข้าไปทำสงครามในพม่าและสหพันธรัฐมลายูของอังกฤษ กำลังของฝ่ายไทยตามจุดที่ญี่ปุ่นบุกได้ต่อสู้ป้องกันอธิปไตยของประเทศอย่างเต็มที่ แต่ในที่สุดรัฐบาลไทยก็จำต้องยินยอมให้กองทัพญี่ปุ่นผ่าน เนื่องจากเห็นว่าหากต่อสู้ต่อไป ก็ไม่สามารถต้านทานกองทัพญี่ปุ่นที่มีกำลังมหาศาลได้ จึงทำกติกาสัญญาพันธมิตรไมตรีระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น เมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๘๔ ทั้งยังได้ประกาศสงครามต่อบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ.๒๔๘๕ ด้วย

การกระทำของรัฐบาลไทยดังกล่าว ทำให้คนไทยบางส่วนที่อยู่ในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกาและประเทศไทยไม่เห็นด้วย จึงได้ก่อตั้งขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นขึ้น ชื่อว่า **ขบวนการเสรีไทย** ในสหรัฐอเมริกามี หม่อมราชวงศ์ เสนีย์

ปราโมช อัครราชทูตไทยประจำสหรัฐอเมริกาเป็นหัวหน้า / ในประเทศอังกฤษมี หม่อมเจ้า ศุภสวัสดิ์วงศ์สนิท สวัสดิวัตน์ เป็นหัวหน้า / และในประเทศไทย นาย ปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นผู้นำ โดยวางแผนประสานงานกับ ฝ่ายสัมพันธมิตรอย่างดี และมีการฝึกใช้อาวุธจนมีความชำนาญ แล้วจึงได้ จัดส่งเสรีไทยหน่วยแรกแทรกซึมเข้ามาในดินแดนประเทศไทย ตามลำดับดังนี้ ทางน้ำ เมื่อวันที่

๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๘๖ ทางอากาศเมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ.๒๔๘๗ และ ทางบกเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๘๗ หลังจากนั้นได้ส่งเสรีไทยเข้ามา เพิ่มเติมอีก เพื่อให้มีขีดความสามารถที่จะดำเนินการจัดตั้งพลพรรคเสรี ไทยขึ้นเป็นผลสำเร็จ จนถึงกลางปี พ.ศ.๒๔๘๘ ทุกหน่วยก็พร้อมที่จะต่อสู้ขับไล่ กองทัพญี่ปุ่นให้พ้นจากประเทศไทย แต่เนื่องจากสหรัฐอเมริกาได้ทิ้งระเบิดปรมาณูที่เมืองฮิโรชิมา เมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๘๘ และ เมืองนางาซากิ เมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๘๘ ทำให้ญี่ปุ่นยอมแพ้ต่อฝ่ายสัมพันธมิตร เป็นผล ให้สงครามมหาเอเชียบูรพาได้ยุติลง เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๘๘ การปฏิบัติงาน ของพลพรรคเสรีไทยจึงระงับไป

การดำเนินงานของขบวนการเสรีไทยข้างต้นนี้ ทำให้สหรัฐอเมริกาซึ่ง เป็นประเทศมหาอำนาจฝ่ายสัมพันธมิตร มีความเข้าใจถึงความจำเป็นที่ประเทศ ไทยถูกบังคับให้ประกาศสงครามต่อสหรัฐอเมริกา และเมื่อไทยได้ประกาศว่า เป็นโมฆะแล้ว สหรัฐอเมริกาก็ถือว่าเป็นอันเลิกแล้วต่อกันทั้งยังได้ชมเชย ขบวนการเสรีไทยว่า ได้ช่วยเหลือและทำประโยชน์ให้สหรัฐอเมริกาและฝ่าย สัมพันธมิตรเป็นอันมากกับได้มอบเหรียญ เมดัล ออฟ ฟรีดอม (Medal of Freedom) ให้เจ้าหน้าที่คนสำคัญของขบวนการเสรีไทยอีกด้วย นอกจากนั้นคน อเมริกันทั้งในสหรัฐอเมริกาและในประเทศไทยได้ดำเนินการทางการทูตกับรัฐบาล อังกฤษ ให้ลดหย่อนการตั้งเงื่อนไขต่อไทยให้เหลือน้อยที่สุด จนไม่มีลักษณะเป็น สัญญายอมจำนนเหมือนกับที่ฝ่ายสัมพันธมิตรได้กระทำกับประเทศคู่สงครามอื่นๆ ซึ่งทำให้ไทยพ้นจากภาวะจำยอมที่จะต้องปฏิบัติตามสัญญาสมบรูณ์แบบที่อังกฤษ ได้ทำขึ้น วีรกรรมของเสรีไทยครั้งนี้ทำให้ประเทศชาติที่อยู่ในสถานะเสมือนผู้แพ้ สงครามรอดพ้นจากความหายนะ และเสียศักดิ์ศรีแห่งความเป็นเอกราชของชาติ และเพื่อเป็นการยกย่องคุณความดีนี้ รัฐบาลจึงได้จัดให้มีการสวนสนาม เพื่อเป็นเกียรติแก่หน่วยเสรีไทย ที่ถนนราชดำเนิน บริเวณอนุสาวรีย์ ประชาธิปไตย เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ.๒๔๘๘

เกร็ดเสริม

การปกป้องประเทศชาติ มิใช่เป็นหน้าที่ของทหาร ตำรวจเพียงฝ่ายเดียว แต่ เป็นหน้าที่ของประชาชนคนไทยทุกคน